

УКРАЇНСЬКА МОВА І ЛІТЕРАТУРА

програма для вступників до Самбірського медичного коледжу на
базі повної загальної середньої освіти (11 кл.)

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

На вступному іспиті з української мови та літератури абітурієнт повинен знати теоретичний матеріал відповідно до чинної шкільної програми, застосовувати знання з фонетики, лексики, морфеміки, словотвору, морфології, синтаксису, пунктуації, оформлювати письмове мовлення відповідно до орфографічних, граматичних і пунктуаційних норм української мови.

Відповідаючи на питання з української літератури, вступник повинен виявити розуміння основних положень теорії літератури; знати особливості розвитку літературного процесу в різні історичні періоди; знати зміст художніх творів та аналізувати як твір в цілому, так і його уривок.

Програма з української мови та літератури для вступників до Самбірського медичного коледжу укладена на основі чинних програм для загальноосвітніх навчальних закладів: Українська мова та література для 5-12 класів - К.: Ірпінь: Перун, 2005 (зі змінами) затвердженими наказом Міністерства освіти і науки України №585 від 29.05.2015 року; Українська мова та література для 10-11 класів (рівень стандарту), наказ Міністерства освіти і науки України № 826 від 14.07.2016 року, програми зовнішнього незалежного оцінювання з української мови та літератури 2018 року УЦОЯО (наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Програм зовнішнього незалежного оцінювання» від 03.02.2016 року № 77).

ОБСЯГ ВИМОГ

Фонетика. Графіка

Фонетика як розділ мовознавчої науки про звуковий склад мови. Голосні й приголосні звуки. Приголосні тверді і м'які, дзвінки й глухі. Позначення звуків мовлення на письмі. Алфавіт. Співвідношення звуків і букв. Звукове значення букв *я, ю, є, і, щ*. Склад. Складоподіл. Наголос, наголошені й ненаголошені склади. Уподібнення приголосних звуків. Спрощення в групах приголосних. Найпоширеніші випадки чергування голосних і приголосних звуків. Основні випадки чергування *у-в, і-й*.

Лексикологія. Фразеологія

Лексикологія як учення про слово. Ознаки слова як мовної одиниці. Лексичне значення слова. Багатозначні й однозначні слова. Пряме та переносне значення слова. Омоніми. Синоніми. Антоніми. Лексика української мови за походженням. Власне українська лексика. Лексичні запозичення з інших мов. Загальноживані слова. Професійна, діалектна, розмовна лексика. Терміни. Лексика української мови з погляду активного й пасивного вживання. Застарілі й нові слова (неологізми). Нейтральна й емоційно забарвлена лексика. Поняття про стійкі сполуки слів і вирази.

Фразеологізми. Приказки, прислів'я, афоризми.

Будова слова, словотвір

Будова слова. Основа слова й закінчення. Значущі частини слова: корінь, префікс, суфікс, закінчення.

Словотвір. Твірні основи при словотворенні. Основа похідна й непохідна. Основні способи словотворення в українській мові: префіксальний, префіксально-суфіксальний, суфіксальний, безсуфіксальний, складання слів або основ, перехід з однієї частини мови в іншу.

Основні способи творення іменників, прикметників, дієслів, прислівників. Складні слова. Способи їх творення. Сполучні голосні [о], [е] у складних словах.

Морфологія

Морфологія як розділ мовознавчої науки про частини мови.

Іменник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Іменники власні та загальні, істоти й неістоти. Рід іменників: чоловічий, жіночий, середній. Іменники спільного роду. Число іменників. Іменники, що вживаються в обох числових формах. Іменники, що мають лише форму однини або лише форму множини. Відмінки іменників. Відміни іменників: перша, друга, третя, четверта. Поділ іменників першої та другої відмін на групи. Особливості вживання та написання відмінкових форм. Букви *-а(-я), -у(-ю)* в закінченнях іменників другої відміни. Відмінювання іменників, що мають лише форму множини. Невідмінювані іменники в українській мові. Написання і відмінювання чоловічих і жіночих імен по батькові.

Прикметник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди прикметників за значенням: якісні, відносні та присвійні. Явища взаємопереходу прикметників з одного розряду в інший. Якісні прикметники. Ступені порівняння якісних прикметників: вищий і найвищий, способи їх

творення (проста й складена форми). Зміни приголосних при творенні ступенів порівняння прикметників. Особливості відмінювання прикметників (тверда й м'яка групи).

Числівник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди числівників за значенням: кількісні (на позначення цілих чисел, дробові, збірні) й порядкові. Групи числівників за будовою: прості й складені. Типи відмінювання кількісних числівників:

- 1) *один, одна;*
- 2) *два, три, чотири;*
- 3) *від п'яти до двадцяти, тридцять, п'ятдесят ... вісімдесят;*
- 4) *сорок, дев'яносто, сто;*
- 5) *двісті – дев'ятсот;*
- 6) *нуль, тисяча, мільйон, мільярд;*
- 7) збірні;
- 8) дробові.

Порядкові числівники, особливості їх відмінювання. Особливості правопису числівників.

Займенник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Співвіднесеність займенників з іменниками, прикметниками й числівниками. Розряди займенників за значенням: особові, зворотний, присвійні, вказівні, означальні, питальні, відносні, неозначені, заперечні. Особливості їх відмінювання. Творення й правопис неозначених і заперечних займенників.

Дієслово як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Форми дієслова: дієвідмінювані, відмінювані (дієприкметник) і незмінні (інфінітив, дієприслівник, форми на *-но, -то*). Безособові дієслова. Види дієслів: доконаний і недоконаний. Творення видових форм. Часи дієслова: минулий, теперішній, майбутній. Способи дієслова: дійсний, умовний, наказовий. Творення форм умовного та наказового способів дієслів. Словозміна дієслів I та II дієвідміни. Особові та числові форми дієслів (теперішнього та майбутнього часу й наказового способу). Родові та числові форми дієслів (минулого часу й умовного способу). Чергування приголосних в особових формах дієслів теперішнього та майбутнього часу.

Дієприкметник як особлива форма дієслова: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Активні та пасивні дієприкметники. Творення активних і пасивних дієприкметників теперішнього й минулого часу. Відмінювання дієприкметників. Дієприкметниковий зворот. Безособові форми на *-но, -то*.

Дієприслівник як особлива форма дієслова: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Дієприслівники доконаного й недоконаного виду, їх творення. Дієприслівниковий зворот.

Прислівник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди прислівників за значенням. Ступені порівняння прислівників: вищий і найвищий. Зміни приголосних при творенні прислівників вищого та найвищого ступенів. Правопис прислівників на *-о, -е*, утворених від прикметників і дієприкметників. Написання разом, окремо й через дефіс прислівників і сполучень прислівникового типу.

Прийменник як службова частина мови. Групи прийменників за походженням: непохідні (первинні) й похідні (вторинні, утворені від інших слів). Групи прийменників за будовою: прості, складні й складені. Зв'язок прийменника з непрямыми відмінками іменника. Правопис прийменників.

Сполучник як службова частина мови. Групи сполучників за значенням і синтаксичною роллю: сурядні (єднальні, протиставні, розділові) й підрядні (часові, причинові, умовні, способу дії, мети, допустові, порівняльні, з'ясувальні, наслідкові). Групи сполучників за вживанням (одиначні, парні, повторювані) та за будовою (прості, складні, складені). Правопис сполучників.

Частка як службова частина мови. Групи часток за значенням і вживанням: формотворчі, словотворчі, модальні. Правопис часток.

Вигук як частина мови. Групи вигуків за походженням: непохідні й похідні. Значення вигуків. Звуконаслідувальні слова. Правопис вигуків

Синтаксис

Завдання синтаксису. Словосполучення й речення як основні одиниці синтаксису. Підрядний і сурядний зв'язок між словами й частинами складного речення. Головне й залежне слово в словосполученні. Типи словосполучень за морфологічним вираженням головного слова. Словосполучення непоширені й поширені.

Речення як основна синтаксична одиниця. Граматична основа речення. Порядок слів у реченні. Види речень у сучасній українській мові: за метою висловлювання (розповідні, питальні й спонукальні); за емоційним забарвленням (окличні й неокличні); за будовою (прості й складні); за складом граматичної основи (двоскладні й односкладні); за наявністю чи відсутністю другорядних членів (непоширені й поширені); за наявністю необхідних членів речення (повні й неповні); за наявністю чи відсутністю ускладнювальних засобів (однорідних членів речення, вставних слів, словосполучень, речень, відокремлених членів речення, звертання).

Підмет і присудок як головні члени двоскладного речення. Особливості узгодження присудка з підметом. Способи вираження підмета. Типи присудків: простий і складений (іменний і дієслівний). Способи їх вираження.

Означення узгоджене й неузгоджене. Прикладка як різновид означення. Додаток. Типи обставин за значенням. Способи вираження означень, додатків, обставин. Порівняльний зворот. Функції порівняльного звороту в реченні (обставина способу дії, присудок).

Граматична основа односкладного речення. Типи односкладних речень за способом вираження та значенням головного члена: односкладні речення з головним членом у формі присудка (означено-особові, неозначено-особові, узагальнено-особові, безособові) та односкладні речення з головним членом у формі підмета (називні). Способи вираження головних членів односкладних речень. Розділові знаки в односкладному реченні.

Речення з однорідними членами. Узагальнювальні слова в реченнях з однорідними членами. Речення зі звертанням. Звертання непоширені й поширені. Речення зі вставними словами, словосполученнями, реченнями, їх значення. Речення з відокремленими членами. Відокремлені означення, прикладки – непоширені й поширені. Відокремлені додатки, обставини.

Відокремлені уточнювальні члени речення. Розділові знаки в ускладненому реченні.

Ознаки складного речення. Засоби зв'язку простих речень у складному:

- 1) інтонація й сполучники або сполучні слова;
- 2) інтонація.

Типи складних речень за способом зв'язку їх частин: сполучникові й безсполучникові. Сурядний і підрядний зв'язок між частинами складного речення.

Єднальні, протиставні та розділові сполучники в складносурядному реченні. Сміслові зв'язки між частинами складносурядного речення.

Складнопідрядне речення, його будова. Головне й підрядне речення. Підрядні сполучники й сполучні слова як засоби зв'язку у складнопідрядному реченні. Основні види підрядних речень: означальні, з'ясувальні, обставинні (місця, часу, способу дії та ступеня, порівняльні, причини, наслідкові, мети, умовні, допустові). Складнопідрядні речення з кількома підрядними, їх типи за характером зв'язку між частинами:

- 1) складнопідрядні речення з послідовною підрядністю;
- 2) складнопідрядні речення з однорідною підрядністю;
- 3) складнопідрядні речення з неоднорідною підрядністю.

Типи безсполучникових складних речень за характером смислових відношень між складовими частинами-реченнями:

- 1) з однорідними частинами-реченнями (рівноправними);
- 2) з неоднорідними частинами (пояснюваною і пояснювальною).

Розділові знаки в безсполучниковому складному реченні.

Складні речення з різними видами сполучникового й безсполучникового зв'язку.

Пряма й непряма мова. Речення з прямою мовою. Слова автора. Заміна прямої мови непрямою. Цитата як різновид прямої мови. Діалог.

Стилістика

Стилі мовлення (розмовний, науковий, художній, офіційно-діловий, публіцистичний, конфесійний), їх основні ознаки, функції.

Орфоепія

Відображення вимови голосних (наголошених і ненаголошених) через фонетичну транскрипцію. Відображення вимови приголосних звуків:

- 1) [дж], [дз], [дз'];
- 2) [г];
- 3) [ж], [ч], [ш], [дж];
- 4) груп приголосних (уподібнення, спрощення);
- 5) м'яких приголосних;
- 6) подовжених приголосних.

Вимова слів з апострофом.

Орфографія

Правопис літер, що позначають ненаголошені голосні [e],[и], [o] в коренях слів. Спрощення в групах приголосних.

Сполучення *йо,ьо*. Правила вживання м'якого знака. Правила вживання апострофа. Подвоєння букв на позначення подовжених м'яких приголосних і

збігу однакових приголосних звуків. Правопис префіксів і суфіксів. Позначення чергування приголосних звуків на письмі. Правопис великої літери. Лапки у власних назвах.

Написання слів іншомовного походження. Основні правила переносу слів з рядка в рядок. Написання складних слів разом і через дефіс. Правопис складноскорочених слів. Написання чоловічих і жіночих імен по батькові, прізвищ. Правопис відмінкових закінчень іменників, прикметників. Правопис *н* та *ни* у прикметниках і дієприкметниках, *не* з різними частинами мови.

Розвиток мовлення

Загальне уявлення про спілкування й мовлення; види мовленнєвої діяльності; адресант і адресат мовлення; монологічне й діалогічне мовлення; усне й писемне мовлення; основні правила спілкування. Тема й основна думка висловлювання. Вимоги до мовлення (змістовність, логічна послідовність, багатство, точність, виразність, доречність, правильність). Текст як середовище функціонування мовних одиниць. Основні ознаки тексту: зв'язність, комунікативність, членованість, інформативність. Зміст і будова тексту, поділ тексту на абзаци, мікротеми. Способи зв'язку речень у тексті.

Класифікація текстів за сферою використання, метою, структурними особливостями. Тексти різних стилів, типів, жанрів мовлення.

Зміст літературного матеріалу (письменники, твори)

Усна народна творчість

Загальна характеристика календарно-обрядових, суспільно-побутових та родинно-побутових пісень.

Пісні Марусі Чурай. «Віють вітри», «За світ встали козаченьки»

Історичні пісні. «Ой Морозе, Морозенку», «Чи не той то Хміль».

Тематика, образи, зміст народних дум і балад.

«Дума про Марусю Богуславку». Балада **«Бондарівна».**

Давня українська література

«Повість минулих літ» (уривки про заснування Києва, про помсту княгині Ольги, про напад хозарів)

«Слово про похід Ігорів»

Григорій Сковорода. «De libertate», «Всякому місту – звичай і права», «Бджола та Шершень», афоризми.

Література кінця XVIII — початку XX ст.

Іван Котляревський. «Енеїда», «Наталка Полтавка»

Г. Квітка-Основ'яненко. «Маруся»

Тарас Шевченко. «До Основ'яненка», «Катерина», «Гайдамаки», «Кавказ», «Сон» («У всякого своя доля»), «І мертвим, і живим, і ненарожденним...», «Заповіт», «Меніоднаково»

Пантелеймон Куліш. «Чорна рада»

Марко Вовчок. «Максим Гримач»

Іван Нечуй-Левицький. «Кайдашева сім'я»

Панас Мирний «Хіба ревуть воли, як ясла повні?»

Іван Карпенко-Карий. «Мартин Боруля»

Іван Франко. «Гімн», «Чого являєшся мені у сні», «Мойсей»

Література ХХ ст

Михайло Коцюбинський. «Тіні забутих предків», «Intermezzo»

Ольга Кобилянська. «Земля»

Леся Українка. «Contra spem spero!», «Лісова пісня»

Василь Стефаник. «Камінний хрест»

Микола Вороний. «Блакитна Панна»

Олександр Олесь. «Чари ночі», «О слово рідне! Орле скутий!..»

Володимир Винниченко. «Момент»

Павло Тичина. «О панно Інно», «Арфами, арфами...»,

«Ви знаєте, як липа шелестить...»

Максим Рильський «Молюсь і вірю...»

Микола Хвильовий. «Я (Романтика)»

Юрій Яновський. «Подвійне коло», «Шаланда в морі»

Володимир Сосюра. «Любіть Україну»

Валер'ян Підмогильний. «Місто»

Остап Вишня. «Моя автобіографія», «Сом»

Микола Куліш. «Мина Мазайло»

Богдан-Ігор Антонич. «Різдво»

Олександр Довженко. «Україна в огні», «Зачарована Десна»

Андрій Малишко «Пісня про рушник»

Василь Симоненко. «Лебеді материнства»

Олесь Гончар. «За мить щастя»

Григій Тютюнник. «Три зозулі з поклоном»

Василь Стус. «Як добре те, що смерті не боюсь я», «О землі втрачена, явися!..»

Іван Драч. «Балада про соняшник»

Ліна Костенко. «Страшні слова, коли вони мовчать», «Українське альфреско», «Маруся Чурай».

Твори українських письменників-емігрантів

Іван Багряний. «Тигролови»

Євген Маланюк. «Стилет чи стилос?»

Сучасний літературний процес

Загальний огляд, основні тенденції.

Літературні угруповання (Бу-Ба-Бу, «Нова дегенерація», «Пропала грамота», «ЛуГоСад»).

Творчість Ю. Андруховича, О. Забужко, І. Римарука.

Утворення АУП (Асоціації українських письменників).

Література елітарна і масова.

Постмодернізм як один із художніх напрямів мистецтва 90-х років, його риси.

Сучасні часописи та альманахи.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

Українська мова:

1. Глазова О.П., Кузнецов Ю.Б. Рідна мова. Підручник для 5 кл. загальноосвітніх навч. закладів. – К.: Педагогічна преса, 2005.
2. Єрмоленко С.Я., Сичова В.Т. Рідна мова. Підручник для 5 кл.

- загальноосвітніх навч. закладів. – К.: Грамота, 2005.
3. Глазова О.П., Кузнецов Ю.Б. Рідна мова. Підручник для 6 кл. загальноосвітніх навч. закладів. – К.: Педагогічна преса, 2006.
 4. Єрмоленко С.Я., Сичова В.Т. Рідна мова. Підручник для 6 кл. загальноосвітніх навч. закладів. – К.: Грамота, 2006.
 5. Бондаренко Н.В., Ярмолюк А.В. Українська мова. Підручник для 6 кл. загальноосвітніх навч. закладів. – К.: Освіта, 2006.
 6. Передрій Г.Р., Скуратівський Л.В., Шелехова Г.Т., Остаф Я.І. Рідна мова. Підручник для 6 кл. загальноосвітніх навч. закладів. – К.: Освіта, 2003.
 7. Ющук І.П. Рідна мова. Підручник для 7 кл. загальноосвітніх навч. закладів. – К.: Арт-Освіта, 2004.
 8. Ющук І.П. Рідна мова. Підручник для 8 кл. загальноосвітніх навч. закладів. – К.: Арт-Освіта, 2004.
 9. Біляєва О.М., Пентелюк М.І., Симоненкова Л.М., Симоненкова Т.П. Українська мова. Підручник для 8 кл. загальноосвітніх навч. закладів. – К.: ВД «Афон», 2004.
 10. Шелехова Г.Т., Остаф Я.І., Скуратівський Л.В. Рідна мова. Підручник для 9 кл. загальноосвітніх навч. закладів. – К.: Освіта, 2002.
 11. Олійник О.Б. Українська мова. Підручник для 9 кл. загальноосвітніх навч. закладів. – К.: Вікторія, 2003.
 12. Олійник О.Б. Українська мова. Підручник для 10-11 кл. загальноосвітніх навч. закладів. – К.: Вікторія, 2004.

Українська література:

1. Степанишин Б.І. Українська література. Підручник для 9 кл. загальноосвітніх навч. закладів. – К.: Арт-Освіта, 2001.
2. Хропко П.П. Українська література. Підручник для 10 кл. загальноосвітніх навч. закладів. – К.: Школяр, 2005.
3. Семенюк Г.Ф., Ткачук М.П., Ковальчук О.Г. Українська література. Підручник для 11 кл. загальноосвітніх навч. закладів. – К.: Освіта, 2006.

**Обговорено та схвалено на засіданні предметної
екзаменаційної комісії з української мови і літератури
на підставі нормативних документів про вступні
випробування.**

Протокол № 1 від 22.02.2018р.